

דגבי עדות דבייג וחלוצה לא חיישנן כלל באתה יכול להזימה דמהיכא נפקא לן דבעינן עדות שאתה יכול להזימה מכאשר זמם והא מוכח בגמי דכאשר זמם לא נכתב לגבי עדות דבגוי"ח ולא קאי כלל עליי בשום צד שבעולם... דהיינו, דלא צריך עונש מדין הזמה כלל ולכן המלקות דלוקה אינה בגדר הזמה כלל ולא מכח הזמה, (וכעין זה כי החזון יחזקאל על התוספתא מכות פ"א מ"ה) (ולהעיר, דלפייז אי"ש הא דהריטב"א והרמב"ן הביאו רק את התירוץ האי' דתוסי, דמלקות היא במקום הזמה, כנ"ל) אלא צ"ל דהוא מכח הלאו.

ולפייז אפשר לבאר בטוב טעם מדוע כי תוסי את קושייתם הבי' מיד לאחר תירוץ הבי' הנ"ל, דהרי לפי תיי האי' דמלקות היא מכח הזמה, לייק מידי הא דנקט ב"ג וב"ח במתניי ולא ממזר, דהרי ישנו החידוש דב"ח, דאע"פ דפסולו רק מדרבנן הוא, ואינו בדין הזמה מה"ת, אעפ"כ חייב הזמה (מלקות) מדרבנן. ורק אחר דמשני תירוץ הבי', ולכן מובן דהדין דמלקות הוא מכח הלאו, וא"כ אין שום חידוש בב"ח, דכיון דהעיד בשקר, חייב מלקות מה"ת כמו בממזר, וא"כ נתעוררה הקושיא דליתני ממזר וכו'. (אמנם עדיין צ"ע, שהרי הרמב"ן בעצמו לא תירץ כן (כמו התפ"י והעלי"נ) אלא תירץ דישנו החידוש דאינו חייב לשלם להכהן מתנות כהונה, ויש להאריך בזה).

~~~~~

בדיני המוחל (הגליון)

הת' לוי יצחק הלוי לאבקאווסקי
 ≈ תות"ל 770 ≈

בגליון חיי אלול העיר בן דודי היקר הרב ע. ג. וו. עמ"ש בשו"ע אדה"ז סי' תר"ו ס"ד, והמוחל לא יהי' אכזרי מלמחול אלא ימחול לו מיד, אא"כ הוא מתכווין לטובת המבקש מחילה שיכנע לבבו הערל, או שחושש שלא יבא לעצמו איזה רעה ע"י שימחול לו, דאז אי"צ למחול לו, דחיינו קודמין לחיי חברו, עכ"ל. והוא נלמד מהסיפור ביומא פ"ז ע"ב דר"ח לא איפייס לרב משום שר"ח ראה בחלום סימן שרב יעלה לגדולה ור"ח הי' אז הראש וכשראה זה דאג למות, לפי שאין מלכות נוגעת בחבירתה.

ולכן לא נתפייס כדי שיברח לבבל ושם יהי ראש, ולא נדחין למות בשבילו.

ותוכן הערתו ביתר ביאור הוא, דלכאורה בסיפור הנ"ל יש שני דברים: א, העדר המחילה. ב, זה שהוא ברח לבבל. וזה שהוא לא מחל לרב ולא נתכפר לו, אין לזה שום שייכות להטובה שיהי לו - שרב יברח. דהרי אין אחד מכריח את השני דאפילו באם יתכפר לרב עונו - "חיי חבירו", אייז סתירה לזה שרב יברח לבבל - "חייך". רק שלפועל זה גרם שיברח לבבל. וא"כ הרי אין נדו"ז דומה להנידון דחייך קודמין, דשם הרי כשהוא ישתה הקיתון אחד של מים, "חייך", הרי זה גופא מכריח היפך חיי חבירו, וכן להיפך וא"כ מנלן דבנדו"ז שיך חייך קודמין - שלא יתכפר לרב עונו אף שזה עצמו (שלא נתכפר לו - "חיי חבירו") אין לו שום שייכות ל"חייך"? ועפייז דייק גם בלשון אדה"ז "שלא יבא לו לעצמו איזה רעה עיי שימחול לו", דלכאורה הרי בסיפור הנ"ל אין הרעה באה עיי שימחול, כנ"ל, ויותר הי מתאים לכאוי לשון המג"א "כשמתכוון לטובתו", דהיינו שיהא לו טובה כשלא ימחל לו, עכת"ד.

ונראה ליישב בהקדים כמה דיוקים בסעיף הנ"ל:

א. מ"ש "והמוחל לא יהי אכזרי מלמחול אלא ימחול לו מידי", דמקורו אמנם הוא ברמ"א, אך שם איתא רק שלא יהי אכזרי, ואדה"ז הוסיף "אלא ימחול לו מידי", שלכאורה אינו מוזכר ברמ"א ולא בטי"ז ולא במג"א, ומה טעם הוספת אדה"ז? (ובפרט שבלבוש משמע שזה דוקא אחר ג' פעמים, וכ"ה בכמה פוסקים.)

ב, מ"ש "אא"כ הוא מתכוין לטובת המבקש מחילה... או שחושש שלא יבא לעצמו איזה רעה", דכוונתו דבנדו"ז א"צ למחול לו מכיון שחייך קודמין, או מפני שזה כטובתו של המבקש ולכאורה צ"ע דהרי בנדו"ז מחל לו בלב שלם, ורק שאינו אומר לו כדי שלא יגיע לו רעה וכדומה, אבל מחילה הוא בלב, ובלב אינו נוטר לו איבה כלל, ומהו כוונתו דאז א"צ למחול?

אלא שחדא קושיא מתורצת בחבירתה:

הלכה הנ"ל בס"ד שהמוחל לא יהי אכזרי כו', קאי בהמשך לסעיפים הקודמים, דשם מדובר על החיוב לבקש מחילה, ואופן הבקשה. שצ"ל ג' פעמים, ובג' אנשים. ובכל פעם במין ריצוי אחר וכו'. דמובן דכשבא לחבירו לפייסו, ורוצה להיות רצוי לפניו ומביא ג' אנשים וכו', והלה לא נתרצה, הרי"ז גורם אצלו עגמת נפש על שלא נתרצה לפניו, ועל שצריך עוה"פ לבא במין רצוי אחר וכו', וא"כ מובן דאף שהלה מחל לו במחילה גמורה בליבו, הרי כל זמן שהמבקש מחילה אינו יודע מזה ומצטער והלה אינו מודיעו הרי זה נוהג באכזריות להנמחל.

אשר עפ"י יובן הוספות אדה"ז "אלא ימחול לו מיד" דכאן לא קאי (רק) על עצם המחילה, שלא ינטור לו איבה בליבו וימחלנו, דאי הכי יותר הוי ל"י להביא הלשון בגמ' יומא הנ"ל, (וש"נ) דהמוחל צריך "להעביר על מדותיו", דאז הרי הי ברור שהכוונה על הנטירת איבה, שימחול לו בכדי שהלה יתכפר, (דהמשך מאמר רז"ל היא דהמעביר על מדותיו מוחלין לו על עוונותיו - מדה כנגד מדה.) וכמו שהובא לשון זה בכמה פוסקים בלבוש ובהרוקח. (ועיי בפמ"ג משב"ז ס"ק ב', דלטובת המוחל אף דא"צ למחול ראוי שימחול, משא"כ אדה"ז לא פסק כן רק במוציא ש"ר.) אבל ברמ"א ובשו"ע אדה"ז הובא המאמר רז"ל המוחל לא יהי אכזרי, הפירוש אכזרי אינו רק ע"ז שאינו מוחלו, ונטור השנאה, (דאז אין זה רק אכזריות, דלפעמים זה מחמת כעס על זה שהוא חטא לו, ולא שמתאכזרי להשני ועיי בלקו"ש חכ"ח חוקת ב' ובהערות שם) אלא גם ובעיקר על זה שהוא מתאכזר להשני ואינו מודיעו שמוחלו, אפי' שזה רק פעם הראשון, ואף שבלבו מחלו, מכיון שלא חש להרגשתו ועגמת נפשו של השני כנ"ל, ושיצטרך להתרצות עוה"פ, דזה הוי אכזריות, וזהו כוונת אדה"ז בהוספתו "ימחול לו מיד", דהיינו שלא יתאכזר לו בזה שהוא יצטרך לבוא עוד פעם כו' כנ"ל.

וזהו כוונתו בהמשך דבריו א"כ הוא מתכוין כו', דאף דבנדו"ז לא שייך לומר שלא מחלו - והוא נטור השנאה מ"מ הרי"ז אכזריות להשני, בזה שאינו יודע שנמחל לו, והוא מצטער שאינו מרוצה לו וכו', וע"ז מחדש לן דבנדון דחייש לטובת המבקש מחלה, או שחייש שיבוא לעצמו רעה, הרי אכזריות זו מותרת.

המורם מהנייל, דהעדר המחילה כאן בסעיף ד' אין הכוונה על נטירת האיבה של המוחל, אלא על הרגשת הצער של המקבש מחילה על אי התרציותו לפני המוחל, שבהרגשתו אינו מרוצה לפני המוחל, אשר לפייו יוצא דבהסיפור של ר' חנינא ורב, שאדה"ז מבארו בהנימוק של חייך קודמין. (אגב. מקורו הוא לכאוי באל"י רבה ואל"י זוטא שהוא ממש בדומה להדין דביד אי קיתון של מים, דלפי הנייל שהמחילה בנידוי"ז אינו בשביל כפרת עונו, ורק בשביל הרגשת המבקש מחילה שיהא מרוצה לפניו, הרי בנידוי"ז אם היי מוחלו, שפירושו כנייל הרגשת המבקש שהוא נרצה, הרי זה עצמו היי מביא לו רעה שהוא לא היי בורח, ואחד מוכרח בהשני, בכדי שרב יברח לבבל שזהו "חייך" של ר' חנינא הרי"ז שייך רק אם לא ימחלנו, דהיינו שרב לא ירגיש מרוצה - "חיי חבירו". ועפ"י יובן לשון אדה"ז דעיי שימחול לו יבא לו לעצמו איזה רעה, דמשמע דהמחילה עצמה היי מביא הרעה, ולא כלשון המג"א - דבאי המחילה הוא "מתכוין לטובתו".

[ולהעיר דזה פשוט דכאן לא היי שאלה של פיקוח נפש, ורק כדיוק לשון רש"י "דאג למות", וכן מוכח מזה שהביא ש"אין מלכות נוגעת בחבירתה", דהפירוש שם אינו שמלך השני ממעט בחייו של הראשון, אלא פירושו דהראשון באם מאיזה סיבה או זכות שיהי לו ירצה להאריך ימיו יותר ממה שקצוב לו, לא יוכל מפני שאין מלכות כו' כדמוכח משבת דף ל', ותענית דף ה', וכן מוכרח מזה שהפוסקים פסקו כנייל בכל רעה ולא דוקא בפקוי"נ, ופשוט].

ויש להאריך בהנייל כמה וכמה, ולתרץ עפ"י קושית הנו"כ על מקורו של הרמ"א. ועפ"י יובן גם מה שהלבוש השמיט הדין של הרמ"א, בנוסף על תירוץ האל"י רבה ואל"י זוטא ואין להאריך במקום שאמרו לקצר.

